

Elvica Velikonja: *Rastejo pri nas: rastline Trnovskega gozda*

Jeseni leta 2012 je v samozaložbi izšla nova botanična knjiga, ki pripoveduje o rastlinskih lepoticah Trnovskega gozda. Avtorica Elvica Velikonja se že vrsto let ljubiteljsko ukvarja s floro te botanično zelo zanimive kraške planote, ki predstavlja skrajni severozahodni del Dinarskega gorovja. Svoje spoznavanje rastlin je ubesedila v doživeto napisanih spisih o rastlinah, ki jih srečuje na svojih botaničnih poteh. Zgodbe o rastlinah je zaokrožila tudi s strokovnimi spoznanji. Spisi so nastajali štirinajst let. Od leta 1998 so izhajali v lokalnem časopisu *Gora*, glasilu Društva za ohranjanje naravne in kulturne dediščine Gora iz Predmeje. Avtorica jih v knjigi podaja v (skoraj) takšni obliki, kot so bili prvotno objavljeni.

Spremno besedo knjigi na pot sta napisala Franc Černigoj, ki je sodeloval tudi kot lektor, in botanik dr. Igor Daksobler, ki je besedila strokovno pregledal. Avtorico je na botaničnih poteh dolga leta spremljal tudi pokojni prof. dr. Tone Wraber in ji z nasveti ter pomočjo pri določanju rastlin stal ob strani.

Uvodnim besedam avtorice sledi poljuden geografski, floristični in vegetacijski opis krajev, o katerih pripoveduje knjiga. V 57 poljudno strokovno napisanih spisih je podrobneje obravnavanih osemdeset rastlinskih vrst, v knjigi pa jih je omenjenih še mnogo več, čez dvesto, večinoma tudi z navedbo nahajališča. Ob zapisih je naveden

čas izida v časopisu, slovenskemu imenu obravnavane rastline pa sledi strokovno latinsko ime. Rastline niso predstavljene le z besedo, pač pa tudi z nazornimi fotografijami, nekatere pa tudi s slikami akademskega slikarja Rafaela Terpina.

Med obravnavanimi vrstami najdemo nekaj najbolj karizmatičnih vrst slovenske flore, kot so rebrinčevolistna hladnikija (*Hladnikia pastinacifolia*), kranjski jeglič (*Primula carniolica*), Zoisova zvončica (*Campanula zoysii*) in Blagayev volčin (*Daphne blagayana*).

Med vrstami, ki so v Sloveniji redke ali pa se pojavljajo le na (širšem) obravnavanem območju, naj omenimo travnolistno vrčico (*Edraianthus graminifolius*), alpski glavinec (*Centaurea alpina*) in Jacquinov bodičnik (*Drypis spinosa* subsp. *jacquiniana*). V izbor so uvrščene tudi pri nas zelo pogoste, a zato nič manj imenitne vrste, kot so bukev (*Fagus sylvatica*), navadni mali zvonček (*Galanthus nivalis*), iva (*Salix caprea*), šmarnica (*Convallaria majalis*), jesenski podlesek (*Colchicum autumnale*) in tevje (*Hacquetia epipactis*), ter nekaj alpskih vrst, kot na primer planika (*Leontopodium alpinum*) in dlakavi sleč (*Rhododendron hirsutum*). Zavarovanih rastlin je v avtoričinem izboru še posebej veliko: med njimi več vrst orhidej, lilij, perunik in sviščev. Poklicni botaniki bi v izboru morda pogrešali očesu manj privlačne vrste, na primer iz družine trav, ločkovk ali ostričevk. Besedila niso obremenjena s suhoparnimi opisi rastlin, to tudi ni

namen knjige: avtorica nas pritegne k branju z doživetim pripovedovanjem o svojih srečanjih z rastlinami v naravi. Nekatere izmed teh zgodb so prav napete, posebej če je bila pot do določitve vrste težavna. Naravoslovci (posebej »terenski«) bomo ob branju podživljali svoje navdušenje ob novih najdbah. Avtorica nam odgovarja na osnovna vprašanja, ki si jih ponavadi zastavimo ob rastlinah, ki jih spoznamo na novo: Ali je ta rastlina strupena? Je užitna ali kako drugače uporabna? Kje je razširjena? Preberemo lahko nekaj o biologiji obravnavane vrste, pa tudi o zgodovini odkrivanja vrste v naših krajih in o morebitni vlogi teh rastlin v ljudskem izročilu.

V zadnjem delu knjige poleg kazala, ročno naslikanega zemljevida območja (avtor Nejc Velikonja) in obsežnega spiska uporabljene literature najdemo pet »seznamov rastlin«,

ki jih je avtorica pripravila tako, da je izpisala vrste Trnovskega gozda, ki jih obravnava knjiga *Sto znamenitih rastlin na Slovenskem* (Wraber, 1990), tiste, ki so uvrščene na *Rdeči seznam praprotnic in semenk Slovenije* (2012), rastline s *Seznamom zavarovanih domorodnih rastlinskih vrst v Sloveniji* in kvalifikacijske vrste za območja *Natura 2000*.

Knjiga *Rastejo pri nas* nam bo prišla prav, če se odpravljamo na naravoslovni izlet v Trnovski gozd. Vodila nas bo po najlepših botaničnih poteh, ki nam jih odkriva avtorica - botaničarka in domačinka. V uvodni del knjige je avtorica zapisala, da vedno rada govori o rastlinah, če le ima poslušalce. Z izidom knjige se je krog poslušalcev razširil. Lepo je prisluhniti njenim zgodbam.

Tinka Bačič

Naše nebo • *Novih 461 kandidatov za planete zunaj Osončja*

Novih 461 kandidatov za planete zunaj Osončja

Mirko Kokole

Z vprašanjem, ali sta naše Osončje in planet Zemlja edinstvena pojava ali pa je takih planetarnih sistemov veliko in so nekaj čisto običajnega, se ukvarjamo že dolgo časa. A odkar smo v vesolje izstrelili teleskop Kepler, smo tem odgovorom vedno bližje. Vesoljski teleskop Kepler je bil zasnovan posebej zato, da bi z njegovimi opazovanji prišli do odgovora o tem, kakšni so planetarni sistemi in koliko jih je v naši galaksiji.

Teleskop Kepler opazuje prehode planetov preko površja zvezd. Zazna jih tako, da zelo pogosto meri izsev zvezde in opazuje, ali se ta periodično spreminja. Ker teleskop opazuje ves čas iste zvezde, lahko opazimo zelo

majhne spremembe v izsevu zvezd, kar pa je ključnega pomena, saj so spremembe izseva pri prehodu planetov izjemno majhne. Poleg velike občutljivosti ima vesoljski teleskop Kepler še eno dobro lastnost, iste zvezde namreč opazuje zelo dolgo časa, kar pomeni, da lahko odkrije periodične spremembe, ki se ponavljajo le enkrat na leto. Na ta način lahko zazna Zemlji podobne planete.

V zadnjih letih smo bili kar zasuti s podatki o novo odkritih zvezdah, okoli katerih verjetno obstajajo planetarni sistemi. Spomnimo se, da so pred dvema letoma objavili obstoj več kot tisoč kandidat, pred enim letom pa še dodatnih 1086. S temi podatki je vesolj-